

МІЖНАРОДНЕ ПРАВО

УДК 342.7

Тімашов В. О.

Український державний університет фінансів та міжнародної торгівлі

ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ ДИСКУРС СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТКУ ПРАВ ЛЮДИНИ

Розглянуто історичні умови виникнення прав і свобод та їх закріплення в нормативних актах різних держав, наведено основні філософські вчення щодо прав людини, проаналізовано діяльність ООН та ЮНЕСКО щодо забезпечення прав і свобод людини в сучасному світі.

Ключові слова: право, свобода, декларація, конвенція, петиція, міжнародний пакт, біль про права, людина і громадянин.

Ми живемо в нелегку, проте надзвичайно насичену історичними подіями добу переходу від несвободи, гніту, безправ'я до утвердження прав людини, поваги до гідності особистості, усвідомлення того, що людина сама відповідає за себе, своє сьогодення і прийдешнє. Нині день перед суспільством уже не стоїть гостра коліс дилема – держава для людини чи людина для держави. Однозначно, головним завданням будь-якого адміністративно-політичного цивілізованого утворення є забезпечення гарантій життя, добробуту, охорони здоров'я громадян, здорового і придатного для життя довкілля. Держава зобов'язана забезпечити здоровим і працездатним громадянам можливості й умови для плідної праці, створити матеріальні та духовні багатства, а тим, хто потребує її допомоги, надати таку допомогу в повному обсязі.

Права людини в сучасному світі – це не просто актуальна тема для дискусій, це проблема, розв'язання якої перебуває на вістрі практичної діяльності міжнародного співтовариства. Людство, що пройшло крізь бійню двох світових воєн, безліч кривавих локальних конфліктів, пережило жорстокі диктатури, нарешті дійшло висновку, що не може бути миру і злагоди на Землі й організованого, цивілізованого життя без поваги до людини, її прав, свобод і потреб. Людина, громадянин, індивід має бути найважливішою цінністю будь-якого суспільства. Лише за такою формулою можливе його (суспільства) подальше процвітання та безтурботне співіснування з навколишнім світом.

Формування уявлень і понять про права людини почалося з найдавніших часів – витоків людської цивілізації. Першим і, безумовно, найважливішим письмовим свідченням цього тривалого процесу є Біблія, в якій стверджувалося найголовніша істина: людина – найцінніше з-поміж усього, створеного Богом. У Біблії часто йдеться про необхідність забезпечення рівності людей; неабияка увага приділяється праву на власність та його охорону; регулюються людські взаємини; чільне місце посідають правила судового розгляду суперечок, конфліктів. Безперечно, що Біблія є одним із визначних джерел, з яких поступово розвинулися існуючі нині уявлення про права людини. Низки фундаментальних положень Загальної декларації прав людини за

змістом збігаються з Біблією, що пояснюється наявністю об'єктивних закономірностей існування суспільства загалом і кожної людини зокрема [1].

Пізніше, в VI–V ст. до н. е. ідеї рівності усіх людей обстоювалися давньогрецькими філософами-софістами (Лікофрон, Антифон, Алкідам та ін.), які доводили, що всі люди від народження мають однакові, зумовлені природою права, оскільки створені Космосом і над усіма “рівно тяжіє доля” [2]. Наприклад, відомий філософ Сенека вважав, що всі люди є співтоваришами як раби долі [3]. Подібні ідеї з'явилися і на Сході. Так, китайський мислитель Мо-Цзи (V ст. до н. е.) доводив, що всі люди рівні перед небом, держава ж є результатом їх угоди. Проте так звана небесна рівність аж ніяк не розповсюджувалась на грішну Землю [4].

Ці уявлення, відбиваючи відповідні конкретно-історичні умови, об'єктивно слугували ідеологічним виправданням нерівноцінності, нерівності всіх членів суспільства, але саме завдяки таким ідеям поступово накопичувався інтелектуальний багаж для формування у майбутньому, за інших історичних обставин, концепції прав людини.

Перше закріплення низки ідей щодо прав людини в законодавстві пов'язується з англійською Великою хартією вільностей (*Magna Charta Libertatum*), яку підписав у 1215 році в Англії король Іоан Безземельний внаслідок угоди між ним і повсталими проти нього англійськими баронами. Статті хартії захищали право на приватну власність, недоторканність і свободу особистості від абсолютизму – таким чином обмежувалася влада монарха над людиною. Цей важливий правовий документ і сьогодні є одним із чинних конституційних законів у Великій Британії. Донині зберігають своє значення зафіксовані в ньому принципи, зокрема принцип недоторканності особи: “Жодна вільна людина не буде заарештована або ув'язнена, позбавлена володіння або будь-яким іншим способом знедолена... інакше як за законним вироком рівних їй і за законами країни”. Хартія справила значний вплив на розвиток ідеї прав людини не тільки у Великобританії, а й у світовій правовій думці [5]. У “Петиції про права” (Англія, 1628 р.) конкретизувалося положення про неможливість позбавити волі та ув'язнити вільного громадянина без законних підстав і, що особливо важливо, підкреслюється незаконність функціонування будь-яких таємних чи спеціальних судів, які не керувалися б загальним законодавством, і неприпустимість позасудових репресій [6]. “Біль про права” 1689 року став юридичною основою конституційної парламентської монархії у Великобританії, в якому було закладено основи демократичного парламентаризму, зокрема вільні вибори членів парламенту, їх недоторканність [7].

Згадані документи визначали окремі права, які можна було обстоювати за певних обставин. Але вони ще не містили всеосяжної філософської концепції особистої свободи. Свободи розглядалися здебільшого як такі, що впливають зі станового статусу (чи звання) людини. Лише у XVII–XVIII ст. у працях видатних мислителів лібералізму й просвітництва – Локка, Монтеск'є, Руссо, Канта, Джефферсона, Мілля, Бентама було закладено основи сучасного розуміння прав людини на життя, свободу, власність тощо як священних імперативів і норм взаємовідносин особи і влади. Ці природні права мають бути священними, що тлумачилось як найбільша шана і повага до прав людини, як найвищий їх статус у суспільній системі цінностей, та невідчужуваними – невідривність, невід'ємність від людини, оскільки без них вона не

зможе проявити себе як власне людська істота, незалежно від місця і часу її існування. Погляди Локка і Монтеск'є, насамперед про розподіл влади та забезпечення прав і свобод громадян, справили політичний вплив не тільки на наступні наукові концепції, а й державно-правову практику, яка здійснювалася на основі ліберального світогляду.

Уперше ліберальна концепція прав людини дістала систематизований юридичний вираз у 1776 році у Вірджинській декларації (Декларації прав американського штату) [8], яку було покладено в основу прийнятої у тому самому році Конституції США, а згодом, у 1791 році, – в основу поправок до цієї Конституції (“Біль про права”) [9]. У Декларації зазначається, що всі люди від природи однаково вільні й незалежні, мають певні невід’ємні права, а саме: права втішатися життям і волею, засобами, набувати й володіти власністю та пошуками щастя й безпеки. Ще більшого значення набула прийнята у 1789 році в Парижі після перемоги Великої Французької революції Декларація прав людини і громадянина, де у вступі зазначалося, що причиною будь-якого суспільного лиха є забуття прав людини і зневага до них [10].

Таким чином, нині діючі правові норми людських свобод і цінностей мають під собою потужне підґрунтя, нарощуване особистими поглядами багатьох поколінь мислителів.

Після другої світової війни, яка принесла страхіття, смерть та спустошення, у світовому співтоваристві народилася нова політична воля –забезпечити людству тривалий мир і захистити людину від бідувань диктатури та гноблення. Таким чином, усередині ХХ ст. у світі відбулися процеси, пов’язані насамперед з утворенням Організації Об’єднаних Націй, які започаткували затвердження в сучасних міжнародних відносинах принципу всезагальної поваги прав і головних свобод людини без жодних винятків і дискримінацій. Поступово поширювалося визнання цього принципу як норми взаємин між державами, що було закріплено в низці міжнародних документів. Головними серед них є Загальна декларація прав людини (1948), Декларація ООН про ліквідацію всіх форм расової дискримінації (1963), міжнародні Пакти про права людини, прийняті ООН в 1966 році.

Міжнародні пакти про права людини поклали на держави зобов’язання дотримуватися проголошених у них прав. Так, Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права зобов’язав кожну державу “зокрема в економічній і технічній галузях, вжити в максимальних межах наявних ресурсів заходів для того, щоб забезпечити поступове повне здійснення визначених у цьому пакті прав...”. Права, визначені пактом, такі, як право на працю, соціальне забезпечення і достатній життєвий рівень, свобода від голоду, – мають програмний і заохочувальний характер. Кожна країна забезпечує втілення в життя цих прав у міру своїх економічних можливостей. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права дає більш чітку формулу обов’язковості дотримання проголошених Пактом прав: “Кожна держава... зобов’язується поважати і забезпечувати всім особам, які перебувають у межах її території та під її юрисдикцією, права, визначені в цьому Пакті, без будь-якої різниці щодо раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії, політичних чи інших переконань, національного чи соціального походження, майнового стану, народження чи іншої обставини” [12]. Конкретні права людини, визначені в цьому Пакті, стосуються класичних питань свободи і недоторканності особи, свободи вибору місця проживання і права на вільне пересування, права на свободу думки, совісті і релігії, права

безперешкодно дотримуватися своїх поглядів.

Отже, основні права людини – це певні можливості людини, необхідні для її існування та розвитку в конкретно-історичних умовах, об'єктивно визначаються досягнутим рівнем розвитку людства (економічним, духовним, соціальним) і мають бути загальними та рівними для всіх людей. Вони класифікуються насамперед за сферою суспільних відносин і характером потреб або цінностей, що виступають їх об'єктом, на фізичні (життєво необхідні), особистісні (морально-психологічні), культурні, економічні (матеріальні), політичні (державно-громадські).

Зазначимо, що механізмом захисту прав людини у сьогоdnішньому світі займається переважно ООН. Крім цієї універсальної міжнародної організації існують Міжнародна організація праці (МОП) та Організація з питань освіти, науки, культури (ЮНЕСКО), які координують власну діяльність з ООН.

Відповідно до прийнятої у міжнародних документах класифікації права людини поділяються на громадянські, політичні, економічні, соціальні і культурні. Можливі й інші варіанти класифікації. Приблизно на початку 70-х років у міжнародній практиці набула поширення концепція “трьох поколінь” прав людини.

Такий хронологічний підхід мотивується тим, що на початку права людини тлумачили як лише громадянські і політичні права (перше покоління). На думку авторів концепції, це була ідея, обумовлена головним чином Великою французькою революцією. Надалі автори концепції підкреслювали, що під впливом СРСР та його союзників до поняття прав людини стали відносити, починаючи із “Загальної декларації прав людини”, соціально-економічні і культурні права (друге покоління). І на завершення, пропонується розглядати право на мир, роззброєння, розвиток, здорове навколишнє середовище як внесок країн, що розвиваються (третє покоління або права “солідарності”). У 1981 році Організація африканської єдності прийняла “Африканську хартію прав людини і народів”, в якій знайшла місце низка прав народів: право на самовизначення; вільно розпоряджатися своїми природними багатствами і ресурсами; на розвиток та ін. [13]. Перелік прав третього покоління намагалися продовжити на неурядовому рівні. Проте, головною проблемою, яка у зв'язку з цим виникла і продовжує обговорюватися на міждержавному і науковому рівнях, є проблема поєднання прав людини та прав народів. Скоріше за все, не варто відокремлювати права людини від прав народів. Права народів також можуть розглядатися як права людини.

Права народів – це, безумовно, колективні права, однак поняття колективних прав людини не обмежується правами третього покоління. Наприклад, права профспілок також можна вважати колективними. У деяких випадках поєднання різноманітних індивідуальних прав утворює нове, синтетичне право, що належить вже колективу. У такому ракурсі можна розглядати право на проведення мирних зборів.

Розгляд питання про третє покоління прав людини і дискусії, що розгортаються навколо нього, прийняття міжнародних документів, що включають в себе ці права або розкривають зміст деяких з них, наприклад, “Декларації про право на розвиток” від грудня 1986 року говорить про те, що перелік прав людини не є чимось постійним чи застиглим, він містить потужний потенціал розвитку [14].

Людське суспільство з давніх часів намагається визначити правові норми, що регулюють відносини між людиною та державою. Від античної філософії і римського

права до Великої хартії вільностей і Біля про права – такою є еволюція концепції прав людини. Однак цей правовий досвід не допоміг людству уникнути страхіть, імплементованих низкою тоталітарних систем світу. У ХХ столітті жорстокість, нелюдність, насильство знайшли втілення в ідеологіях фашизму та комунізму, поставивши людську цивілізацію на межу катастрофи. Боротьба з цими руйнівними тенденціями – єдиний спосіб виживання людства. У новому тисячолітті, коли самознищення тоталітаризму, який криваво проявив себе в Росії, Німеччині та інших країнах, стала очевидною для всіх, багато країн, особливо деякі держави колишнього соціалістичного табору, ніяк не можуть знайти вірного шляху до демократії.

Сумна спадщина тоталітаризму – міжетнічна ворожнеча, расова і релігійна ненависть – звичайна хвороба посткомуністичних держав, чергова пастка на шляху до цивілізації. Єдина протиотрута від майбутніх бід вбачається в ретельному, справедливому, повноцінному вивченні тоталітаризму та розробка на його основі законодавства в галузі захисту прав людини, яке могло б стати потужною і надійною зброєю проти спроб впровадити тоталітарний режим в черговий раз. Саме тому і виникла необхідність визначити міжнародні норми з прав людини, надати їм характеру загальності та на основі дотримання цих норм будувати взаємовідносини між державами. Ці норми впроваджуються рішеннями ООН та НБСЄ.

Життєздатність вільної людини залежить від ступеня інформованості і рівня правової культури, активності кожного громадянина. А це, в свою чергу, залежить від визнання суспільством пріоритету прав людини над правами держави.

Права людини є загальними, невід’ємними, неподільними. Вони повинні бути гарантовані кожному незалежно від національної приналежності, релігії, статі, віку, здібностей. Закони правової держави повинні гарантувати громадянам ці невід’ємні права, які належать їм від народження. Права ці однакові для всіх і кожен громадянин повинен знати про свої права і вміти їх відстоювати.

Права людини загалом можуть бути визначені, як права, притаманні нам від народження і без яких ми не можемо існувати як людські істоти. Саме чітке дотримання прав людини і основних свобод дають змогу повною мірою розвивати і використовувати такі характерні якості людини, як розум, талант, свідомість, задовольняти духовні та інші потреби кожного індивіда. Вони ґрунтуються на зростаючому прагненні людства до такого життя, в якому вроджене почуття гідності й цінність кожної людської особистості користуватимуться повагою та захистом.

Заперечення прав людини й основних свобод є не тільки індивідуальною та особистою трагедією, але породжує також умови для соціальної і політичної нестабільності, сіючи насильство й конфлікти в самому суспільстві, а також між країнами. Як зазначено в Загальній декларації прав людини, “повага прав особи й людської гідності є основою свободи, справедливості й загального миру” [1].

Універсальне розуміння прав людини акумулює також переконання в тому, що жодна особа як людська істота не є такою у більшій чи меншій мірі, ніж будь-хто інший. По суті, ми всі рівні і рівною мірою можемо користуватися своїми правами людини. Проте поняття рівності не в змозі ототожнити таке здавалося б адекватне їй поняття однаковості. Це – факт, який призводить до того, що люди проводять межі на карті людства і звертають увагу на різницю між ними, яка, на їх переконання, є дуже важливою. Коли проводиться межа, яка не тільки розділяє групи людей, а й допускає,

що одна група краща (гірша) за іншу через належність до раси, колір шкіри, стать, мову, релігію, політичні погляди чи національне й соціальне походження, тоді і постає таке зоологічне явище, як дискримінація.

Лінія поділу, яку найчастіше проводять, висвітлює різницю між статями. Оскільки це збігається з біологічною дихотомією, закладеною в самому біологічному виді, то часто багатьом людям важко побачити за цією різницею свою більш глибоку подібність. На цей поділ за ознакою статі як штучно, так і природно, нагромаджується багато інших речей, а відмінність постійно й підсилено підкреслюється переважно з метою приховання спільної належності до людського роду. Ще значніша дискримінація відбувається внаслідок расистської поведінки. Расизм – це віра в те, що існують групи людей обох статей з особливими (зазвичай фізичними) характерними рисами, які роблять їх вищими або неповноцінними по відношенню до інших, наслідком якої є елементарна зневага або ігнорування тих, кого вважають іншою чи нижчою істотою, різні форми, які виражаються в залякуванні, експлуатації чи обмеженні. Демократична частина людської спільноти переконана, що колір шкіри – це один із довільних (і найменш розумних) способів проведення різниці між людьми, які взагалі придумало людство.

Сучасне міжнародне право класифікує права людини як соціальні претензії і можливості особи, об'єктивно обумовлені системою суспільних відносин, визначальними ідеалами, суттєві для характеристики правового положення індивіда в будь-якому сучасному суспільстві.

Різні суспільства наділені різноманітними соціальними можливостями для забезпечення прав людини. Загалом для держав є характерним певне співпадіння поглядів щодо того, які права повинні бути надані індивідам і закріплені національним законодавством. Реальне забезпечення цих прав може бути різноманітним і базуватися на рівні розвитку певного суспільства, під впливом національних, релігійних, етнічних та інших особливостей.

Прийнято вважати, що всі права людини є неподільними, однаково важливими і складають єдиний комплекс, а протиставлення окремих прав чи свобод один одному – неприпустимим. У протилежному випадку намагання досягти дотримання однієї групи прав і свобод може бути використане для пригнічення іншої. Тим не менше, визнання неподільності прав людини не уникає певної їх градації, пріоритетів. На перший план завжди виступає право на життя як найважливіше право, без забезпечення якого виявляється абсурдною можливість дотримання будь-яких інших прав і свобод. Проте, дотримання лише одного права на життя, безумовно, недостатньо для повноцінного існування і розвитку особистості в суспільстві. Для цього необхідно виявлення поваги і дотримання інших прав та свобод, таких, як право на свободу і особисту недоторканність, справедливе відкрите судочинство, повагу особистого та сімейного життя, недоторканності житла і таємниці кореспонденції, свободу думки, совісті і релігії, право на свободу висловлення власної позиції, отримання і розповсюдження інформації та ідей без втручання з боку державних органів і незалежно від державних кордонів.

Принцип поваги прав людини як один із основних принципів сучасного міжнародного права не протистоїть іншим його принципам, а гармонійно з ними поєднується. Тому жодні посилання на необхідність захисту прав людини не можуть

виправдати спроб порушити такі принципи, як повага державного суверенітету, невтручання держав у внутрішні справи одна одної, заборона силових погроз або застосування сили у міжнародних відносинах та ін. Права та свободи людини не повинні використовуватися для посягань на мир та безпеку, незалежність та рівноправ'я держав, тобто на ті підвалини, на яких базується сама ідея міжнародного співробітництва.

Становлення принципу всезагальної поваги прав людини і основних свобод для всіх в якості одного із основних міжнародно-правових принципів відноситься до післявоєнного періоду і пов'язане безпосередньо з прийняттям Статуту ООН. Однак зобов'язання держав тут викладені у самій загальній формі, тому з моменту прийняття Статуту і до сьогодні держави намагаються конкретизувати нормативний зміст принципу всезагальної поваги прав людини. Найбільш повною мірою та універсально це зроблено у “Загальній декларації прав людини” 1948 р. і Пактах, прийнятих у 1966 р. – “Міжнародному пакті про громадянські і політичні права” та “Міжнародному пакті про економічні, соціальні та культурні права”, суть яких полягає у визнанні права народів на самовизначення.

Отже, зміст численних міжнародних документів з прав людини зводиться до універсальної норми, згідно з якою держави зобов'язані поважати і дотримуватися прав людини та основних свобод для всіх, без різниці в мові, расі, релігії. Це означає, що права і свободи людини повинні виконуватися в усіх країнах і діють відносно всіх осіб без будь-якої дискримінації. При цьому мета міжнародного співробітництва полягає не в уніфікації національних законодавств, а у розробці стандартів, які могли б слугувати початковим етапом для напрацювання державами власного національного законодавства. Безпосередня регламентація і захист прав людини надалі залишаються внутрішньою справою кожної країни.

Міжнародні норми у галузі прав людини в переважній більшості не можуть застосовуватися безпосередньо на території держави і вимагають від неї певних кроків щодо імплементації, тобто внесення міжнародних норм у національне законодавство. Зазвичай, міжнародні документи не визначають, яким чином держава спроможна виконувати прийняті на себе зобов'язання.

Аналіз розвитку нормативного змісту принципу всезагальної поваги до прав особи красномовно засвідчує, що власне індивід є безпосереднім суб'єктом міжнародного права. Йдеться насамперед про глобальне порушення прав людини, коли внутрішньополітична ситуація, що склалася в конкретній країні, дозволяє заявляти про систематичні і правдиві, значні недотримання основних прав і свобод. У такому випадку міжнародна (цивілізована) громадськість висловлює власне обурення приниженням конкретного індивіда чи певної спільноти і накладає на відповідний тоталітарний режим економічні санкції. Проте цей механізм боротьби загалом не виправдав себе і є недосконалим у діалозі з природно зумовленими в конкретних ситуаціях антигромадянськими режимами. Подібне втручання ззовні у більшості випадків призводить до ще більшого нівелювання прав індивіда.

Використані джерела:

1. Загальна декларація прав людини : прийнята Генеральною Асамблеєю ООН 10 грудня 1948 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_015
2. Культура Византиї. Вторая половина VII–XII в. – М., 1989. – С. 203.

3. *Грималь П.* Сенека, или Совесть империи / П. Грималь; пер. с фр. (ЖЗЛ). – М. : Молодая гвардия, 2003.
4. *Титаренко М. Л.* Древнекитайский философ Мо Цзи, его школа и учение / М. Л. Титаренко. – М. : Наука, 1985.
5. Велика хартія вольностей (1215) // Історія держави і права зарубіжних країн. Хрестоматія : навч. посіб. для студентів юрид. спец. вищих закладів освіти / за ред. В. Д. Гончаренка. – К. : Видавничий Дім “Ін Юре”. – 2002. – 716 с.
6. Петиція про права (1628) // Історія держави і права зарубіжних країн. Хрестоматія : навч. посіб. для студентів юрид. спец. вищих закладів освіти / за ред. В. Д. Гончаренка. – К. : Видавничий Дім “Ін Юре”. – 2002. – 716 с.
7. *Томсинов В. А.* Славная революция 1688–1689 годов в Англии и Билль о правах / В. А. Томсинов. – М. : Зерцало-М, 2010.
8. Декларация прав Виргинии (1776) // Г. Еллинек. Декларация прав человека и гражданина: Всеобщая декларация прав человека; Конвенция о защите прав человека и основных свобод / сост. Ю. Н. Оборотов. – Репринтное воспроизведение изд. 1906 г. – Одесса : Юрид. літ., 2006. – 136 с.
9. Білль про права (1789–1791) (перші 10 поправок до Конституції США) // Історія держави і права зарубіжних країн. Хрестоматія : навч. посіб. для студентів юрид. спец. вищих закладів освіти / за ред. В. Д. Гончаренка. – К. : Видавничий Дім “Ін Юре”. – 2002. – 716 с.
10. Декларация прав людини і громадянина (1789) // Нова історія в документах і матеріалах / за ред. М. М. Лукіна і В. М. Даліна. – Вип. I. – К. : Наука, 1935. – 328 с.
11. Міжнародна конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації ООН, 1963 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_105
12. Міжнародний пакт про економічні соціальні і культурні права. – ООН, 1966 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_105
13. Африканська хартія прав людини і народів, 1981 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://constituanta.blogspot.com/2011/04/1981.html>
14. Резолюція 41/1283 Генеральної Асамблеї ООН: Декларация про право на розвиток. ООН; Резолюція, Міжнародний документ, Декларация від 4 грудня 1986 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_301
15. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права. ООН; Пакт, Міжнародний документ від 16.12.1966. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_043

Тимашов В. А. Историко-правовой дискурс становления и развития прав человека.

Рассмотрены исторические условия возникновения прав и свобод и их закрепление в нормативных актах различных государств, приведены философские учения относительно прав человека, проанализирована деятельность ООН и ЮНЕСКО по обеспечению прав и свобод человека в современном мире.

Ключевые слова: право, свобода, право, конвенция, петиция, международный пакт, билль о правах, человек и гражданин.

Timashov V. A. Historical and legal discourse of formation development and human rights.

We consider the historical conditions for the occurrence of the rights and freedoms enshrined in their laws and regulations of different countries, considered some thoughts off philosophies on the formation of the term human rights, analyzes the work of the United Nations Organization (UNO) and The United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO) to ensure the rights and freedoms of the individual.

Keywords: right, freedom, law, convention, the petition, the international pact, Bill of Rights, a man and a citizen.